

FI2023/02704

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

2024-01-11

Remissvar Delbetänkande En säker och tillgänglig statlig e-legitimation (SOU 2023:61)

SKPF Pensionärerna (SKPF) har valt att svara på betänkandet avseende Delbetänkande En säker och tillgänglig statlig e-legitimation (SOU 2023:61). Vi avger nedanstående remissvar.

BAKGRUND

Uppdraget handlar om att utveckla en statlig e-legitimation i Sverige, som ett svar på EU:s reviderade eIDAS-förordning. Denna förordning kräver att alla medlemsstater ska införa en e-legitimation på den högsta tillitsnivån för gränsöverskridande användning. Uppdraget innebär att Myndigheten för digital förvaltning, Digg, ska utfärda denna e-legitimation med ett särskilt fokus på att göra den tillgänglig för alla, inklusive äldre, personer med funktionsnedsättningar och icke-svenska medborgare. Polismyndigheten och Skatteverket föreslås vara ansvariga för grundidentifieringen i processen.

E-legitimationen föreslås vara på ett kontaktlöst kort, som även kan användas för att skapa kvalificerade elektroniska underskrifter. För att finansiera detta föreslås en kombination av ansökningsavgifter och anslagsfinansiering. En viktig del av förslaget är också att offentliga aktörer ska vara skyldiga att acceptera godkända e-legitimationer för sina digitala tjänster. För att reglera detta föreslås en ny lag och förordning.

SYNPUNKTER FRÅN SKPF

SKPF stöder idén om en statlig e-legitimation som är mer inkluderande, säker och i linje med EU:s standarder. Detta förslag som innebär att hantera känsliga och biometriska personuppgifter, erbjuder betydande fördelar särskilt för äldre befolkningsgrupper. En av de största fördelarna är den förbättrade säkerheten, vilket är avgörande då äldre ofta är mål för digitala bedrägerier. Genom strikta säkerhetsåtgärder och avancerad teknik kan äldre användare känna sig tryggare då deras personuppgifter skyddas effektivt. E-legitimationen kan också underlätta tillgången till olika tjänster, vilket stärker äldres självständighet och samhällsdeltagande.

Förslaget har flera andra fördelar som ökad tillgänglighet och säkerhet, vilket minskar risken för identitetsrelaterade brott och förbättrar den civila beredskapen. Det kan även stimulera marknaden för e-legitimationer och betrodda tjänster, samtidigt som det uppfyller EU:s krav och underlättar gränsöverskridande användning.

Trots dessa fördelar finns det nackdelar, såsom höga kostnader för implementering och underhåll, komplexiteten i att samordna olika myndigheter och tekniska lösningar, potentiella säkerhetsrisker, begränsad tillgänglighet för vissa grupper och en tidskrävande process för utveckling och implementering. Detta är avgörande då äldre kanske inte är lika vana vid digitala lösningar och behöver utbildning och klar samt tydlig information. Vem kommer att ansvara för att äldre får utbildning? Vi kan inte finna svar på detta i delbetänkande.

Sammanfattningsvis syftar förslaget till att skapa en mer inkluderande och säker e-legitimation, men det kräver noggrann hantering av de utmaningar som följer med.

7. Utredningens överväganden och förslag

7.1 Författningsreglering

Utredningens förslag: Den lagreglering som är nödvändig med anledning av införandet av en statlig e-legitimation ska samlas i en ny lag, benämnd lagen om elektronisk identifiering.

Övriga bestämmelser, bl.a. sådana som behövs för verkställigheten av lagen meddelas på annan nivå än lag.

Lagen ska innehålla upplysning om att bestämmelser om elektronisk identifiering även finns i andra författningar. I lagen tas också in bestämmelser som definierar vissa ord och uttryck som används i lagen.

SKPF stödjer utredningens förslag och framhåller två punkter som motivering. För det första betonar SKPF vikten av en tydlig och samlad lagstiftning. Genom att föra samman regleringen kring e-legitimation i en ny lag, blir det enklare och mer överskådligt för alla att förstå och följa lagens bestämmelser.

För det andra vill SKPF lyfta fram skyddet av personuppgifter som en central aspekt. E-legitimation innebär hantering av känsliga personuppgifter och äldre är ofta mer utsatta för risker som identitetsstöld och bedrägerier. Genom att lagstifta om detta stärks skyddet för personuppgifter vilket kan öka tryggheten.

7.2 Utformning av den statliga e-legitimationen

7.2.2 Den statliga e-legitimationen ska tillhandahållas på ett kontaktlöst kort

Utredningens förslag: Den statliga e-legitimationen ska finnas på ett kontaktlöst aktivt kort. E-legitimationens utformning ska regleras på förordningsnivå.

Utredningens bedömning: Den statliga e-legitimationen bör så snart som möjligt tillhandahållas på en fysisk identitetshandling utfärdad av staten.

SKPF ger sitt stöd till utredningens förslag och bedömning, särskilt idén att tillhandahålla statlig e-legitimation på ett kontaktlöst kort, vilket de anser vara fördelaktigt av flera anledningar. Först och främst poängterar de den höga säkerhetsnivån som e-legitimationen erbjuder, då den utfärdas på den högsta tillitsnivån enligt eIDAS-förordningen.

SKPF uppmärksammar också att e-legitimationen är designad för att motstå kopiering, förvanskning och annan manipulation, vilket är avgörande för att bibehålla användarnas förtroende för systemet. Att e-legitimationen finns på ett fysiskt, kontaktlöst kort gör den lättillgänglig och användarvänlig, särskilt för pensionärer som kanske inte är lika vana vid helt digitala lösningar.

Förslaget inkluderar även kompatibilitet med befintlig teknik, vilket innebär att det kontaktlösa kortet kan användas med en mängd olika enheter, inklusive smartphones och surfplattor. Detta gör e-legitimationen flexibel och tillgänglig för en bred användargrupp.

SKPF uppskattar också att e-legitimationen, genom att vara placerad på en statligt utfärdad fysisk id-handling, tydligt signalerar att det är en värdehandling. Detta kan öka förtroendet och acceptansen bland äldre. Dessutom tar förslaget hänsyn till icke-svenska medborgare och personer med samordningsnummer, vilket visar på en inkluderande ansats.

7.2.3 Den statliga e-legitimationen ska innehålla namn och identitetsbeteckning

Utredningens förslag: Den statliga e-legitimationen ska innehålla efternamn, förnamn, namn som visas för användaren och identitetsbeteckning.

SKPF instämmer i utredningens förslag. Genom att följa de attribut som redan används i Sweden Connects tekniska ramverk, säkerställs att den statliga e-legitimationen är kompatibel med befintliga system. Detta underlättar för användare som redan är vana vid de kommersiella e-legitimationerna på marknaden.

7.2.4 Den statliga e-legitimationen ska utformas för att tillåta anpassningar och innehålla personlig prägel

Utredningens bedömning: Utformningen av den statliga e-legitimationen kan inte utan andra anpassningar skapa användarbarhet för alla. Regelverket bör därför utformas på ett sätt som möjliggör anpassningar i utformningen av den fysiska bäraren och kompletteras med andra åtgärder.

Det kontaktlösa kortet bör utformas med en personlig prägel.

SKPF instämmer i utredningens bedömning. Från ett positivt perspektiv erbjuder detta en ökad tillgänglighet vilket är särskilt relevant för äldre personer som kan ha varierande behov. Genom att tillåta anpassningar kan e-legitimationen göras mer tillgänglig för personer med olika funktionsnedsättningar. Dessutom kan en personlig prägel på kortet

underlätta för synskadade att särskilja e-legitimationen från andra kort, vilket är viktigt för användarvänligheten.

7.2.5 Säker utformning av den statliga e-legitimationen

Utredningens bedömning: Bäraren av den statliga e-legitimationen ska ha skydd mot obehörig användning, läsning och kopiering av uppgifter på bäraren.

Den statliga e-legitimationen bör använda krypteringsalgoritmer enligt nationella eller europeiska rekommendationer. Den statliga e-legitimationen bör ha stöd för två olika krypteringsalgoritmer samtidigt.

Placering av den statliga e-legitimationen på fysiskt identitetskort bidrar till ökad säkerhet.

Kontinuiteten i försörjningskedjan till den statliga e-legitimationen behöver säkerställas.

SKPF instämmer i utredningens bedömning med kommentaren att för äldre användare kan den ökade säkerheten också innebära en ökad komplexitet i användningen. Det kan vara svårt för äldre att förstå och hantera flera säkerhetsnivåer, särskilt om de inte är vana vid digital teknik.

7.2.6 Den statliga e-legitimationen ska innehålla vissa biometriska uppgifter om innehavaren

Utredningens förslag: Den statliga e-legitimationen ska i ett lagringsmedium på bäraren innehålla ansiktsbild och fingeravtryck.

En innehavare av en statlig e-legitimation ska ha rätt att kontrollera den information som har sparats i lagringsmediet på e-legitimationens bärare.

Utredningens bedömning: Särskilda åtgärder bör vidtas för att skydda de biometriska uppgifterna i lagringsmediet på bäraren.

SKPF ser att fördelarna med att inkludera biometriska uppgifter som ansiktsbild och fingeravtryck i den statliga e-legitimationen är flera. För det första kan biometrisk identifiering erbjuda en hög säkerhetsnivå genom att säkerställa att e-legitimationen används av rätt person. Detta kan vara särskilt viktigt i sammanhang där säker och korrekt identifiering är avgörande, som vid tillgång till känsliga tjänster eller vid gränskontroller. Dessutom kan biometrisk autentisering bidra till att minska risken för identitetsstöld och missbruk av e-legitimationen, vilket är en växande oro i den digitala eran. Rätten för innehavaren att kontrollera den sparade informationen ger också en viss grad av transparens och kontroll över de egna personuppgifterna.

Å andra sidan finns det betydande nackdelar och risker med att inkludera biometriska uppgifter. En av de största farhågorna är relaterad till integritet och dataskydd. Biometriska data är extremt känsliga och om de skulle komma i orätta händer eller missbrukas, kan det leda till allvarliga integritetsintrång. Dessutom kan lagringen och hanteringen av dessa

uppgifter kräva avancerade och kostsamma säkerhetssystem för att skydda mot dataintrång och missbruk. För äldre användare kan det också vara en utmaning att förstå och hantera biometrisk teknik, vilket kan leda till en känsla av osäkerhet eller obehag. Det finns också en risk att biometrisk teknik inte alltid är tillförlitlig, särskilt i fall där användarens fysiska egenskaper förändras över tid, vilket kan vara vanligt bland äldre.

Det är viktigt att balansera behovet av säkerhet med respekt för individens integritet och att säkerställa att systemet är användarvänligt och tillgängligt för alla, oavsett ålder eller teknisk kompetens.

7.3 Den statliga e-legitimationen bör kunna användas för att skapa kvalificerade elektroniska underskrifter

Utredningens bedömning: Den statliga e-legitimationen bör kunna användas för att skapa kvalificerade elektroniska underskrifter.

Utredningens förslag: Den statliga e-legitimationen ska finnas på en bärare som antingen är certifierad eller kan certifieras som en anordning för skapande av kvalificerade elektroniska underskrifter.

SKPF anser att detta är av stor betydelse särskilt för äldre medborgare. För det första kan det öka tillgängligheten till digitala tjänster för äldre, vilket är viktigt eftersom det underlättar för dem att hantera administrativa uppgifter utan att behöva besöka fysiska kontor. För det andra erbjuder kvalificerade elektroniska underskrifter en högre säkerhetsnivå, vilket är avgörande för att skydda äldre mot digitala bedrägerier och identitetsstöld. Slutligen kan en förenklad och mer integrerad process för elektroniska underskrifter göra det lättare för äldre, som kanske inte är lika vana vid teknik att hantera digitala dokument och tjänster.

Å andra sidan finns det vissa nackdelar och utmaningar som måste beaktas. Teknisk komplexitet kan vara en utmaning för vissa äldre, som kan finna det svårt att anpassa sig till nya digitala lösningar. Det är därför viktigt att tillhandahålla adekvat utbildning och support. Dessutom finns det en risk att äldre som inte är bekväma med digital teknik kan känna sig uteslutna.

7.4 Tillhandahållande av den statliga e-legitimationen

7.4.1 Utgångspunkter

Utredningens förslag: En statlig myndighet ska tillhandahålla en e-legitimation på tillitsnivå hög enligt eIDAS-förordningen.

SKPF tillstyrker utredningens förslag. Revisionen av eIDAS-förordningen som diskuteras innebär viktiga förändringar för e-legitimationer, särskilt med tanke på äldre medborgares behov. Enligt förslagen ska medlemsstater anmäla en e-legitimation på högsta tillitsnivå för gränsöverskridande användning inom EU. Även om det inte är ett krav att e-legitimationen

utfärdas av staten, pekar utredningen på en föredragen riktning där statliga myndigheter bör vara de som utfärdar dessa e-legitimationer.

7.4.2 Till vilka och på vilket sätt ska den statliga e-legitimationen tillhandahållas?

Utredningens förslag: Den statliga e-legitimationen får tillhandahållas efter ansökan.

Personkretsen omfattar sökanden som

- antingen har ett svenskt personnummer, eller har tilldelats ett samordningsnummer för personer med styrkt identitet, som inte är förklarat vilande, och
- innevarande kalenderår är eller ska fylla nio år.

För barn under arton år krävs att barnets vårdnadshavare har lämnat skriftligt medgivande, om det inte finns synnerliga skäl att ändå utfärda ett statligt medel för elektronisk identifiering. I fråga om barn som är under arton år ska en handling som styrker uppgift om vem som är vårdnadshavare uppvisas, om denna uppgift inte framgår av den identitetskontrollerande myndighetens tillgängliga uppgifter.

Vid bifall till en ansökan ska e-legitimationen skyndsamt lämnas ut till sökanden.

En ansökan om statlig e-legitimation ska avslås, om sökanden inte uppfyller dessa krav och inte har styrkt sin identitet på föreskrivet sätt.

I lagen tas in bestämmelser om besluts överklagbarhet och verkställighet.

Utredningens bedömning: I samband med att en ansökan om statlig e-legitimation görs, måste behov av nödvändig tillgänglighet och support tillgodoses. Vidare behövs en funktion för användarsupport i den utfärdande myndighetens verksamhet.

SKPF betraktar utredningens förslag och bedömning från flera perspektiv, särskilt med tanke på äldre medborgares behov och utmaningar.

För det första, utgångspunkten att e-legitimationen bör vara tillgänglig för så många som möjligt är positiv, särskilt för äldre som ofta kämpar med befintliga digitala lösningar. Att inkludera personer med samordningsnummer och utländska medborgare utvidgar tillgängligheten, vilket är fördelaktigt för äldre som kanske inte har traditionella identifieringsdokument.

Å andra sidan kan komplexiteten i de föreslagna systemen och processerna för att erhålla och använda e-legitimationen vara en nackdel för äldre. Äldre personer kan ha svårigheter med att navigera i digitala processer eller sakna nödvändig teknisk utrustning, som smarttelefoner. Detta kan leda till att de känner sig exkluderade från det digitala samhället.

Dessutom, medan åldersgränsen för att erhålla e-legitimationen sänks till nio år vilket är fördelaktigt för yngre generationer finns det ingen specifik anpassning nämnd för äldre användare. Äldre kan ha unika behov som förenklade gränssnitt eller tillgång till mer personlig hjälp vid ansökningsprocessen.

7.4.3 En e-legitimation för hela samhället

Utredningens bedömning: Den statliga e-legitimationen ska kunna användas både i offentlig och privat sektor. I såväl tekniskt som rättsligt hänseende kan olika lösningar vara att föredra för respektive sektor. Det ankommer därmed på den utfärdande myndigheten att utforma och tillhandahålla nödvändiga och lämpliga tjänster åt förlitande parter och privata tjänsteleverantörer avseende dels kontroll av e-legitimationers giltighet och användare (elektronisk identitetskontroll), dels leverans av identitetsintyg efter en elektronisk identitetskontroll (utställande av identitetsintyg).

SKPF anser att å ena sidan kan utökad användning av e-legitimation i både offentlig och privat sektor underlätta tillgången till olika tjänster för äldre, vilket är särskilt fördelaktigt för de som har svårigheter att besöka myndigheter eller företag personligen. Förbättrad säkerhet är en annan fördel, eftersom en centraliserad och statligt övervakad e-legitimation kan minska risken för digitala bedrägerier och identitetsstöld. Dessutom skulle en statlig e-legitimation kunna leda till en mer enhetlig standard för elektronisk identifiering, vilket gör det lättare för äldre att förstå och använda olika digitala tjänster.

Å andra sidan finns det nackdelar att beakta. Den digitala klyftan är en stor utmaning, eftersom många äldre inte är lika bekväma med digital teknik som yngre generationer. Ökad digitalisering kan därför vara exkluderande för de som inte har nödvändiga kunskaper eller tillgång till teknik.

7.4.4 Säkerhetsbehov vid tillhandahållande av den statliga e-legitimationen

Utredningens bedömning: Utfärdandet och infrastrukturen för tillhandahållande av den statliga e-legitimationen kommer att behöva vara robust, uthållig och säker.

Tillhandahållaren av den statliga e-legitimationen behöver ha en väl utvecklad säkerhetskultur som arbetar med ständiga förbättringar, uppföljningar, granskningar och tester av säkerheten så att säkerheten uppdateras i takt med att hot- och risker utvecklas.

Tillhandahållandet behöver kunna ske under normala förhållanden, svåra påfrestningar, höjd beredskap och krig. Verksamheten kommer sannolikt att omfattas av regelverket kring säkerhetsskydd och tillhandahållaren behöver inledningsvis genomföra en säkerhetsskyddsanalys.

SKPF anser att certifieringen enligt SS-EN ISO/IEC 27001 och andra säkerhetsstandarder kan öka tilliten och förtroendet för systemet. Dessutom säkerställer planer för kontinuitetshantering att användarna inte förlorar tillgång till viktiga tjänster under kriser.

7.5 Grundidentifiering

Utredningens förslag: Innan en statlig e-legitimation får utfärdas krävs att sökanden har styrkt sin identitet.

En sökande som vid identitetskontrollen överlämnar pass, identitetskort eller motsvarande handling som är försedd med innehavarens ansiktsbild, eller som innehåller ett lagringsmedium med ansiktsbild och fingeravtryck, ska vara skyldig att på begäran låta den myndighet som utför identitetskontrollen ta hans eller hennes fingeravtryck och en ansiktsbild i digitalt format för kontroll av att dessa motsvarar dem som finns på eller är lagrade i handlingen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska ges rätt att meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att låta den myndighet som utför identitetskontrollen ta fingeravtryck och ansiktsbild. I den nya lagen ska införas en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av kontrollen att en sökande har styrkt sin identitet.

SKPF instämmer i utredningens förslag.

7.6 Ansvar för grundidentifiering och utfärdande

7.6.1 En sammanhållen grundidentifiering för fysiska och elektroniska identitetshandlingar

Utredningens bedömning: En myndighet bör ha det huvudsakliga ansvaret för grundidentifiering som sker inför utfärdande av såväl en statlig e-legitimation som statliga fysiska identitetshandlingar.

SKPF instämmer i utredningens bedömning. En av de stora fördelarna med att ha en sammanhållen hantering av grundidentifiering är att det skapar en enhetlig och effektiv process. Genom att jämställa e-legitimation med fysiska identitetshandlingar stärks dess legitimitet och tillförlitlighet.

7.6.2 Få myndigheter bedöms ha de förutsättningar som krävs

Utredningens förslag: Den myndighet regeringen bestämmer ska utföra grundidentifiering i samband med utfärdande av en statlig e-legitimation.

Den grundidentifiering som ska ske inför utfärdande av en statlig e-legitimation för svenska medborgare utomlands ska utföras av de myndigheter som för dessa medborgare utfärdar pass eller nationellt identitetskort.

Utredningens bedömning: De myndigheter som kan komma i fråga för att genomföra grundidentifieringen på ett tillräckligt säkert, effektivt och tillgängligt sätt är Polismyndigheten och Skatteverket. Vi bedömer att Polismyndigheten är den myndighet av dessa två som är bäst lämpad att utföra uppdraget.

Utlandsmyndigheterna har erforderliga förutsättningar att hantera grundidentifiering för en statlig e-legitimation.

SKPF instämmer i utredningens förslag och bedömning.

7.6.3 Myndigheten för digital förvaltning ska ansvara för att utfärda den statliga e-legitimationen

Utredningens förslag: Den myndighet regeringen bestämmer ska tillhandahålla den statliga e-legitimationen.

Utredningens bedömning: Den statliga e-legitimationen ska tillhandahållas av Myndigheten för digital förvaltning.

SKPF instämmer i utredningens förslag och bedömning. Fördelarna med att Digg ansvarar för e-legitimationen inkluderar att myndigheten redan har en etablerad infrastruktur och kompetens inom elektronisk identifiering och underskrift.

7.6.4 Effekter av ett uppdelat myndighetsansvar för grundidentifiering respektive utfärdande

Utredningens bedömning: Ett uppdelat myndighetsansvar för grundidentifiering respektive utfärdande av den statliga e-legitimationen medför vissa effekter som behöver hanteras av de berörda myndigheterna.

SKPF anser att medan ett uppdelat ansvar kan leda till specialisering och potentiellt högre kvalitet i tjänster, finns det betydande utmaningar att överväga särskilt när det gäller tydlighet, förvaltningsrättsliga frågor, integritetsskydd och genomförande.

7.7 Giltighetstid och återkallelse

7.7.1 Den statliga e-legitimationens giltighetstid

Utredningens förslag: Den statliga e-legitimationen ska ha en giltighetstid om högst fem år.

Begränsning av giltighetstiden får föreskrivas bara i särskilt angivna fall.

Utredningens bedömning: Om den statliga e-legitimationen tillhandahålls på en fysisk id-handling ska giltighetstiden motsvara den som gäller för den fysiska id-handlingen.

SKPF instämmer i utredningens förslag och bedömning.

7.7.2 Återkallelse och spärr av e-legitimationen

Utredningens förslag: Den statliga e-legitimationen ska återkallas och spärras om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller om förutsättningarna för utfärdande inte längre är uppfyllda eller har ändrats väsentligt. E-legitimationen ska också kunna återkallas och spärras på begäran av innehavaren.

E-legitimationen ska också återkallas och spärras om den inte har aktiverats inom sex månader efter att ansökan och grundidentifieringen genomfördes eller om innehavaren är avliden.

Om den statliga e-legitimationen har återkallats eller spärrats måste ett nytt ansökningsförfarande initieras innan en ny statlig e-legitimation kan utfärdas.

En statlig e-legitimation ska spärras senast i samband med att en ny statlig e-legitimation utfärdas eller, om förnyelse inte har skett, automatiskt när giltighetstiden har gått ut.

Utredningens bedömning: Om den statliga e-legitimationen finns på en fysisk id-handling ska e-legitimationen återkallas om den fysiska id-handlingen återkallas.

Det bör av säkerhetsskäl inte vara möjligt att häva en spärr av e-legitimationen även om omständigheterna som föranledde spärren inte längre föreligger.

SKPF instämmer i utredningens förslag och bedömning.

7.8 Användningen av den statliga e-legitimationen

Utredningens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om villkor för när och hur den statliga e-legitimationen får användas.

SKPF instämmer i utredningens förslag och bedömning.

7.9 Finansiering av den statliga e-legitimationen

Utredningens förslag: Kostnaderna för utfärdandet av den statliga e-legitimationen och grundidentifieringen ska i huvudsak finansieras via anslag.

Den som ansöker om en statlig e-legitimation ska betala en avgift. För prövning av ansökan gäller i övrigt bestämmelserna gäller bestämmelserna i 11–14 §§ avgiftsförordningen (1992:191).

Användningen av statlig e-legitimation ska ske på samma kommersiella villkor inom offentlig förvaltning som kommersiella e-legitimationer enligt gällande valfrihetssystem eller kommande auktorisationssystem.

Utredningens bedömning: Avgiften för att få en statlig e-legitimation och avgifter för användning av e-legitimationen kommer att bidra med viss, men inte full, kostnadstäckning.

Om den statliga e-legitimationen utfärdas på en fysisk identitetshandling bör en samordnad kostnad övervägas.

SKPF Pensionärerna anser att kostnaden för e-legitimationen, även om den föreslås vara jämförbar med den för pass eller nationellt identitetskort, kan fortfarande vara en ekonomisk börda för äldre särskilt de som lever på en begränsad pension.

7.10 Konkurrensrättsliga frågor

7.10.1 Den statliga e-legitimationen ska vara ett komplement till privata alternativ

Utredningens bedömning: Syftet med den statliga e-legitimationen är inte att den ska vara en konkurrent till befintliga privata alternativ.

Införandet av en statlig e-legitimation kan bidra till bättre förutsättningar för en ökad konkurrens på e-legitimationsområdet.

SKPF anser att genom att erbjuda ett komplement till befintliga kommersiella lösningar, kan den statliga e-legitimationen ge äldre fler alternativ att välja mellan, vilket kan vara särskilt värdefullt för dem som kanske finner befintliga lösningar förvirrande eller svåra att använda.

Dessutom kan en statlig e-legitimation, som är utformad med offentlig sektors behov och standarder i åtanke, potentiellt erbjuda högre säkerhetsnivåer och bättre integration med offentliga tjänster, vilket är viktigt för äldre som ofta är mer beroende av dessa tjänster.

7.10.2 Konkurrensrättsliga överväganden

Utredningens bedömning: Statens verksamhet att tillhandahålla en e-legitimation kommer att utgöra en ekonomisk verksamhet för vilken vissa förfaranden omfattas av förbudet mot konkurrensbegränsande offentlig verksamhet.

SKPF anser att med tanke på konkurrenslagens bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, finns det risker förknippade med en statlig e-legitimation. Om den statliga e-legitimationen snedvrider konkurrensen på marknaden kan det leda till mindre innovation och utveckling inom området, vilket i sin tur kan begränsa de alternativ och tjänster som är tillgängliga för äldre. Det är viktigt att en balans upprätthålls där statliga initiativ inte hämmar den privata sektorns förmåga att erbjuda konkurrerande och potentiellt mer innovativa lösningar.

7.10.3 Den statliga e-legitimationen ska verka på lika villkor som de privata alternativ som finns på marknaden

Utredningens bedömning: Genom att den statliga e-legitimationen anmäls till valfrihetssystemen eller auktorisationssystemen dit även privata aktörer kan ansluta sig undviks konkurrensbegränsningar till följd av:

- underprissättning,
- att företag behandlas på olika sätt utan godtagbara skäl eller
- att företag nekas tillträde till strategiska nyttigheter.

SKPF anser att förslaget är positivt. Detta kan bidra till att säkerställa att e-legitimationer erbjuds på lika villkor, vilket minskar risken för underprissättning och diskriminering. Detta

kan i sin tur främja en hälsosam konkurrens på marknaden, vilket är fördelaktigt för konsumenterna.

7.10.4 Åtgärder för att säkerställa konkurrensneutralitet

Utredningens bedömning: För att säkerställa konkurrens på lika villkor bör den utfärdande myndigheten vidta åtgärder för att separera verksamheten med att tillhandahålla en statlig e-legitimation från annan verksamhet.

SKPF anser att för det första är det positivt att Konkurrensverket och utredningen betonar vikten av konkurrensneutralitet. För äldre, som ofta är beroende av offentliga tjänster och kanske inte är lika flexibla i att anpassa sig till nya digitala lösningar, är det avgörande att de har tillgång till en rad olika pålitliga e-legitimationsalternativ. Genom att säkerställa att den statliga e-legitimationen agerar på en konkurrensneutral grund, kan man undvika att en enskild aktör får en dominerande ställning, vilket skulle kunna begränsa innovation och valfrihet för användarna.

Å andra sidan finns det en oro för potentiella rollkonflikter, särskilt med tanke på att Digg både ska utfärda den statliga e-legitimationen och sätta upp kraven för andra e-legitimationsutfärdare. Denna dubbla roll kan leda till jäv och snedvriden konkurrens, vilket skulle kunna missgynna andra aktörer och i slutändan begränsa valmöjligheterna för konsumenterna. Även om Digg har för avsikt att motverka dessa rollkonflikter genom organisatoriska åtgärder, pekar utredningen på att detta kanske inte är tillräckligt för att säkerställa långsiktig konkurrensneutralitet.

Det är viktigt att äldre inte bara har tillgång till digitala tjänster, utan också att de tjänster som erbjuds är säkra, tillförlitliga och lättanvända, samtidigt som de stöds av en hälsosam och konkurrenskraftig marknad som främjar innovation och förbättring.

7.10.5 Regler om statsstöd

Utredningens bedömning: Verksamheten med att tillhandahålla en statlig e-legitimation aktualiserar inte reglerna om statsstöd.

SKPF anser att för det första är det positivt att Digg föreslår en vidare utredning av statsstödsfrågor kopplade till den statliga e-legitimationen. Detta visar en medvetenhet om behovet av att säkerställa att den statliga e-legitimationen inte snedvrider konkurrensen på EU:s inre marknad, vilket är viktigt för att upprätthålla en hälsosam och rättvis konkurrensmiljö.

För äldre, som kan vara mer beroende av statliga tjänster och kanske inte lika aktiva på den bredare EU-marknaden kan det vara mindre uppenbart hur dessa regler påverkar dem direkt. Men det är viktigt att förstå att en sund konkurrensmiljö bidrar till innovation och förbättrade tjänster, vilket i slutändan gynnar alla konsumenter.

Digg:s bedömning att den statliga e-legitimationen inte skulle påverka konkurrensen och handeln mellan EU:s medlemsstater är intressant. Om detta stämmer skulle det innebära att den statliga e-legitimationen kan implementeras utan att bryta mot EU:s statsstödsregler. Detta skulle vara fördelaktigt, eftersom det skulle tillåta en statlig e-legitimation att utvecklas och erbjudas utan att riskera rättsliga komplikationer på EU-nivå.

Dock är det viktigt att fortsätta övervaka denna situation. Om den statliga e-legitimationen skulle börja påverka konkurrensen på EU-marknaden, kan det bli nödvändigt att omvärdera dess roll och funktion för att säkerställa att den inte ger otillbörliga fördelar eller snedvrider konkurrensen.

7.11 Behandling av personuppgifter

7.11.1 Dataskyddsförordningen är tillämplig

Utredningens bedömning: Dataskyddsförordningen är tillämplig vid den personuppgiftsbehandling som sker vid tillhandahållande av en statlig e-legitimation. Även dataskyddslagen och förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning gäller vid personuppgiftsbehandlingen.

SKPF anser att dataskyddsförordningen (GDPR) och de svenska kompletterande bestämmelserna erbjuder ett robust skydd för personuppgifter, vilket är kritiskt för äldre individer som kan vara mer utsatta för identitetsstöld och bedrägerier.

Genom dessa system får äldre också större kontroll och insyn i hur deras personuppgifter hanteras, vilket är i linje med GDPR:s principer om transparens och dataskydd.

7.11.2 Personuppgiftsansvariga myndigheter

Utredningens bedömning: Den identitetskontrollerande myndigheten är personuppgiftsansvarig för den personuppgiftsbehandling som sker i samband med grundidentifieringen. För den behandling som sker vid ansökan är den identitetskontrollerande myndigheten personuppgiftsbiträde åt den utfärdande myndigheten.

Den utfärdande myndigheten är personuppgiftsansvarig för den personuppgiftsbehandling som sker i samband med utfärdandet och tillhandahållandet av den statliga e-legitimationen.

Utredningens förslag: Personuppgiftsansvaret för respektive myndighet ska framgå av bestämmelser i den föreslagna lagen om elektronisk identifiering.

SKPF anser att det är viktigt att det finns en tydlig rollfördelning mellan de olika aktörerna som hanterar personuppgifterna. Denna klarhet i ansvarsfördelningen är avgörande för att säkerställa att personuppgifter behandlas på ett korrekt och lagligt sätt. Att Digg, som utfärdande myndighet, är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter vid utfärdandet av e-legitimationen, och att den identitetskontrollerande myndigheten agerar

både som personuppgiftsansvarig och personuppgiftsbiträde, bidrar till en strukturerad och säker hantering av personuppgifter.

7.11.3 Centrala bestämmelser om personuppgiftsbehandling ska införas i lagen om elektronisk identifiering

Utredningens förslag: Centrala bestämmelser om personuppgiftsbehandling för att tillhandahålla en statlig e-legitimation ska finnas i den nya lagen om elektronisk identifiering.

Bestämmelserna om personuppgiftsbehandling i den nya lagen ska komplettera dataskyddsförordningen och dataskyddslagen.

SKPF instämmer i utredningens förslag.

7.11.4 Ändamålen med personuppgiftsbehandlingen ska framgå av lagen

Utredningens förslag: Personuppgifter ska få behandlas av den identitetskontrollerande myndigheten om

- det är nödvändigt för att kunna styrka en sökandes identitet vid ansökan om statlig e-legitimation och
- säkerställa att en viss fysisk person kan kopplas till en viss statlig e-legitimation.

Personuppgifter ska få behandlas av den utfärdande myndigheten om

- det är nödvändigt för att handlägga och administrera ärenden om statlig e-legitimation, inklusive att föra en databas över statliga e-legitimationer,
- det är nödvändigt för att möjliggöra en säker användning.

Personuppgifter som har samlats in för ovan angivna ändamål ska även få behandlas

- om det är nödvändigt för att tillhandahålla information som behövs i Polismyndighetens verksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, verkställa uppståndelse eller upprätthålla allmän ordning och säkerhet,
- om det är nödvändigt för att fullgöra uppgiftsutlämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning, och
- för andra ändamål, under förutsättning att uppgifterna inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in.

Ändamålsbestämmelserna ska även omfatta sådan behandling av personuppgifter i verksamheten med att tillhandahålla en statlig e-legitimation som sker utanför databasen över statliga e-legitimationer.

SKPF anser att en stark betoning på att personuppgifter endast får samlas in för specifika, uttryckligen angivna och berättigade ändamål är viktigt. Genom att begränsa insamlingen

och användningen av personuppgifter till nödvändiga ändamål, minskas risken för missbruk och obehörig åtkomst till känslig information.

En potentiell nackdel är risken för att personuppgifter kan komma att användas för sekundära ändamål, såsom brottsbekämpning. Även om detta kan vara berättigat ur ett samhällsperspektiv, är det viktigt att säkerställa att sådan användning inte komprometterar individens integritet eller leder till orättvis behandling.

7.11.5 Lagen ska innehålla bestämmelser om databasen över statliga e-legitimationer

Utredningens förslag: Den utfärdande myndighetens rätt att föra en databas över statliga e-legitimationer ska framgå av lagen.

Databasen över statliga e-legitimationer ska få innehålla uppgifter om personer som är eller har varit parter i ett ärende om utfärdande av en statlig e-legitimation.

Nödvändiga preciseringar om exempelvis innehållet i databasen ska lämpligen framgå av den förordning som kompletterar den nya lagen om elektronisk identifiering.

SKPF instämmer i utredningens förslag.

7.11.6 Förslagen är förenliga med de regelverk som styr behandlingen av personuppgifter

Utredningens bedömning: Den behandling av personuppgifter som förslagen ger upphov till är förenlig med EU:s dataskyddsförordning, dataskyddslagen och de föreskrifter som har meddelas med stöd av den lagen.

SKPF instämmer i utredningens bedömning.

7.11.7 Behandling av integritetskänsliga personuppgifter

Utredningens förslag: Känsliga personuppgifter ska få behandlas i verksamheten med att tillhandahålla en statlig e-legitimation om det är absolut nödvändigt för ändamålet med behandlingen.

Ansiktsbilden och de biometriska uppgifter som kan tas fram ur denna får lagras i databasen över statliga e-legitimationer. Dessa uppgifter ska som utgångspunkt inte vara tillåtna att använda som sökbegrepp utom vid ansökan om en statlig e-legitimation och då endast för att kontrollera om sökandens ansiktsbild finns i databasen.

Fingeravtrycken och de biometriska uppgifter som tas fram ur dessa får inte behandlas i databasen över statliga e-legitimationer och kan därmed inte användas som sökbegrepp. De får, liksom ansiktsbilden, behandlas i samband med grundidentifieringen och då lagras tillfälligt i ärendehanteringssystemet. När e-legitimationen lämnas ut eller då ansökan återkallas eller avslås ska fingeravtrycken och de biometriska uppgifterna som tagits fram ur dessa omedelbart förstöras.

Utredningens bedömning: Den behandling av känsliga personuppgifter som föreslås vid grundidentifieringen, utfärdandet, tillhandahållandet och användningen i såväl den identitetskontrollerandes som den utfärdande myndighetens verksamhet är tillåten enligt artikel 9.2 g i dataskyddsförordningen.

SKPF instämmer i utredningens förslag och bedömning.

7.11.8 Det finns behov av vissa ytterligare integritetshöjande åtgärder

Utredningens förslag: Uppgifter och handlingar i databasen över statliga e-legitimationer ska endast få behandlas under den tid som är nödvändig för ändamålet med behandlingen, dock längst tio år räknat från utgången av det år då den statliga e-legitimationen utfärdades, en ansökan avslogs eller återkallades eller ärendet avslutades på annat sätt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att uppgifter och handlingar i databasen får bevaras längre tid än tio år för arkivändamål av allmänt intresse eller vetenskapliga, statistiska eller historiska ändamål samt om att uppgifterna i sådant fall ska avskiljas från den löpande verksamheten.

Det ska inte vara tillåtet att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter eller uppgifter om lagöverträdelser som avses i artikel 10 i dataskyddsförordningen.

Utredningens bedömning: Det finns inte behov av att införa bestämmelser om hur personuppgifter som rör lagöverträdelser får behandlas annat än såvitt avser sök begränsningar.

Lagen behöver inte innehålla bestämmelser om personnummer eller samordningsnummer.

SKPF anser att en av de stora fördelarna med dessa bestämmelser är att de följer dataskyddsförordningens principer om lagringsminimering. Dessutom bidrar de nya reglerna till ökad säkerhet i utfärdandeprocessen av e-legitimationer genom att bevara vissa uppgifter, som ansiktsbilder och biometriska data, under en längre tid. Detta minskar risken för missbruk och felaktig utfärdande av identitetshandlingar. En fastställd lagringstid på tio år ger också tydlighet och förutsägbarhet, vilket är viktigt för att upprätthålla en balans mellan säkerhet och integritet.

7.11.9 Bestämmelser om direktåtkomst

Utredningens bedömning: Det finns för närvarande inte skäl att införa bestämmelser om att personuppgifter i databasen över statliga e-legitimationer ska få lämnas ut genom direktåtkomst.

Frågan om vilka brottsbekämpande myndigheter som bör ges direkt åtkomst till databasen bör utredas vidare.

SKPF anser att en av de största fördelarna med direktåtkomst är effektivitetsvinsten. Detta kan innebära snabbare och smidigare service för äldre när de interagerar med olika myndigheter, vilket kan vara särskilt värdefullt då äldre ofta kan ha svårigheter med att navigera i komplexa byråkratiska processer. Dessutom kan direktåtkomst underlätta för myndigheterna att snabbt få tillgång till nödvändig information, vilket kan bidra till en mer effektiv hantering av ärenden som rör äldre.

Det är också viktigt att notera att direktåtkomst inte alltid är nödvändig, som i fallet med giltigheten av statliga e-legitimationer som redan besvaras automatiskt. Detta minskar behovet av ytterligare bestämmelser för direktåtkomst i vissa fall. Samtidigt kan det finnas ett legitimt behov för brottsbekämpande myndigheter att ha tillgång till vissa uppgifter för att förebygga och utreda brott, vilket kan vara till fördel för samhället i stort.

7.11.10 Säkerhetshöjande åtgärder

Utredningens förslag: Endast den som behöver tillgång till personuppgifter för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter ska ha rätt att behandla personuppgifter inom ramen för verksamheten med en statlig e-legitimation. De personuppgiftsansvariga myndigheterna ska få meddela närmare föreskrifter om tillgången till personuppgifter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela ytterligare föreskrifter om säkerhetsåtgärder till skydd för personuppgifter.

SKPF instämmer i utredningens förslag.

7.11.11 Behov av undantag enligt artikel 23 i dataskyddsförordningen

Utredningens förslag: Den rätt att invända mot personuppgiftsbehandling som framgår av artikel 21.1 i dataskyddsförordningen ska inte gälla vid behandling som är tillåten enligt den nya lagen om elektronisk identifiering eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

SKPF instämmer i utredningens förslag.

7.12 Sekretess

Utredningens förslag: I 6 § offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) ska, bland verksamheter som omfattas av sekretess, tilläggas den databas med uppgifter om statliga e-legitimationer som den utfärdande myndigheten ska föra.

Utredningens bedömning: Några sekretessbrytande bestämmelser behövs inte.

SKPF instämmer i utredningens förslag.

7.13.3 Behövs det författningsreglerade krav?

Utredningens bedömning: Det behövs författningsreglering som uppställer krav om att den statliga e-legitimationen ska godtas för identifiering i digitala tjänster.

SKPF instämmer i utredningens bedömning.

7.13.4 Vilka digitala tjänster, e-legitimationer och aktörer bör kravet omfatta?

Utredningens förslag: När en e-legitimation krävs för att få tillgång till en nättjänst som tillhandahålls av en offentlig aktör, och tjänsten helt eller delvis riktar sig till privatpersoner, ska medel som tillhandahålls av leverantör som är godkänd i enlighet med den föreslagna lagen om auktorisationssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering och för digital post erkännas för autentisering för tjänsten.

Kravet gäller endast om tillitsnivån för medlet för elektronisk identifiering motsvarar en tillitsnivå som är lika hög eller högre än den tillitsnivå som den offentliga aktören kräver för åtkomst till nättjänsten.

Kravet ska gälla för statliga myndigheter, kommuner, regioner och sammanslutningar av dessa aktörer samt aktörer som yrkesmässigt bedriver verksamhet som till någon del är offentligt finansierad och som

1. bedrivs av aktören i egenskap av enskild huvudman inom skolväsendet eller huvudman för en sådan internationell skola som avses i 24 kap. skollagen,
2. utgör hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen eller tandvård enligt tandvårdslagen, eller
3. bedrivs enligt socialtjänstlagen, lagen om vård av missbrukare i vissa fall, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade eller utgör personlig assistans som utförs med assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.

Kravet ska även gälla enskilda utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda examina enligt lagen om tillstånd att utfärda vissa examina, och som till största delen har statsbidrag som finansiering av högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå eller för utbildning på forskarnivå.

Utredningens bedömning: Frågan om det inom hela eller delar av den privata sektorn bör ställas krav på att acceptera vissa e-legitimationer bör utredas vidare.

Det bör även utredas huruvida utfärdare av e-legitimationer som godkänts enligt tillitsramverket för Svensk e-legitimation bör ges tillgång till för verksamheten relevanta uppgifter från vissa myndighetsregister.

SKPF instämmer i utredningens förslag och bedömning.

7.13.5 Hur ska regleringen utformas och var ska den placeras?

Utredningens förslag: Krav om att statliga myndigheter, kommuner, regioner och sammanslutningar av dessa aktörer samt vissa privata utförare av offentlig service ska tillåta autentisering med e-legitimationer som tillhandahålls av leverantör som är godkänd i enlighet med den föreslagna lagen om auktorisationssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering och för digital post ska föras in i den föreslagna lagen om elektronisk identifiering.

Statliga myndigheter, kommuner och regioner samt sammanslutningar av dessa aktörer som har behov av tjänster för elektronisk identifiering ska använda de tjänster som tillhandahålls genom föreslaget auktorisationssystem.

Myndigheten för digital förvaltning ska få rätt att meddela föreskrifter om vilken typ av tjänster som kravet avser och om hur skyldigheten ska fullgöras.

SKPF instämmer i utredningens förslag.

7.13.6 Undantag från kraven

Utredningens förslag: Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela undantag från kraven.

SKPF instämmer i utredningens förslag och kommenterar att medan möjligheten till undantag kan erbjuda nödvändig flexibilitet och säkerhet, är det viktigt att processen för att bevilja dessa undantag är tydlig, rättvis och transparent.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utredningens förslag: Författningsförslagen ska träda i kraft den 1 mars 2026.

Utredningens bedömning: Det saknas anledning att införa några särskilda övergångsbestämmelser.

SKPF instämmer i utredningens förslag.

Liza di Paolo-Sandberg
Förbundsordförande SKPF - Svenska
KommunalPensionärernas Förbund

Utredare: Peter Sandberg